Bilgi Topluluğu
BİLGİ-SİZSİNİZ!
Sayı: 13 Mayıs-Haziran 2017

Prof. Dr. Fahrettin Özdemirci İle Röportaj: Elektronikleşme Süreci ve BEYAS

(Nurhan Kurtoğlu-Gülten Önal)

12.05.2017 tarihinde değerli hocamız Prof. Dr. Fahrettin Özdemirci ile bölümümüzle ilgili yeni çalışma alanları, öğrenci toplulukları hakkındaki düşünceleri, e-BEYAS oluşum süreci, elektronikleşme süreci, meslek yaşantımızda bizlere yön verecek tavsiyeleri ve 'en'leri hakkında keyifli bir sohbet gerçekleştirdik. Prof. Dr. Fahrettin Özdemirci hocamıza değerli vaktini ayırıp sorularımıza içtenlikle cevap verdiği için teşekkür ederiz.

1. Bu bölümü tercih etme sebebiniz nedir?

Bizim dönemimizde şöyle bir şey vardı; kaç puan alacağımızı bilmeden tercih yapmamız isteniyordu, ben de sınava girmeden önce tercihlerimi kendi isteğim doğrultusunda yaptım. Lisede felsefe hocam Ali Osman Oğuz tercihlerime baktığında, içinde Kütüphanecilik Bölümü'nün olmadığını gördü. Bu bölümden bahsederek ben farkında olmadan tercihlerimde yer alan İşletme Bölümü'nün yerine Kütüphanecilik Bölümü'nü yazmış. Bir kaç ay sonra sınava girdim. O zamanlar sınav sonuçları gazetelerden öğreniliyordu. Ben de sonucuma bakmak için gazetede yazan aday numarasına ve koda baktığımda Kütüphanecilik Bölümü'nü kazandığımı gördüm. Kütüphanecilik yazmamama rağmen bu bölümü kazanmış olmam beni şaşırtmıştı. Eve gidip evdeki müsveddelere baktığımda İşletme Bölümü'nün yerine Kütüphanecilik Bölümü'nün yazılmış olduğunu fark ettim. Liseden felsefe hocam Ali Osman Oğuz hoca sayesinde İstanbul Üniversitesi Kütüphanecilik Bölümü'nü kazandım. Ali Osman hocamın yanına gittim ve Kütüphanecilik Bölümü'nü kazandığımı söyledim. Ali Osman hoca, çok güzel bir bölümü kazandığımı söyleyerek sen orada asistan da olursun dedi. Asistanlığın ne olduğunu bilmiyordum, böylece Kütüphanecilik Bölümü öğrencisi oldum, hayatımdaki önemli dönüm noktalarından biriydi.

2. Tekrar üniversite okumak isteseydiniz Kütüphanecilik Bölümü haricinde hangi bölümü tercih ederdiniz?

Hukuk ve İşletme Bölümlerini tercih ederdim. Hukuk daha çok ilgimi çeken bir bölüm. Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü'nü okurken de hukukla bağlantısını hep kurmuşumdur. Babam esnaftı, kereste ticaretiyle uğraşıyordu; biz de onun hesap ve işletme defterini tutardık, İşletmeyi tercih etme sebebim de bu yüzdendi.

3. Öğrencilik yıllarınızla ilgili deneyimlerinizi ve başınızdan geçen ilginç bir olayı bizimle paylaşabilir misiniz?

Deneyimlerimden bir tanesi; İstanbul'da bir yıl okuduktan sonra babamın işlerinden dolayı, ailemin yaşadığı Niksar'a daha yakın olan Ankara'ya geçmek oldu. Buradaki öğrenciliğimde en ilginç şeylerden birisi, İstanbul Üniversitesi Kütüphanecilik Bölüm'ü Başkanı "Prof. Dr. Jale Baysal"a Ankara'ya geçmek istediğimi söyleyince beni Hacettepe Üniversitesine yönlendirdi. Hacettepe denildiğinde aklımıza gelen ilk yer Hacettepe Tıp Kampüsü idi. O zamanlar Beytepe Ankara'nın dışında olduğundan pek bilinmezdi. Prof. Dr. Jale Baysal hocanın referansıyla yanımda akrabam ve arkadaşım olan ve Ankara'da yaşayan Mustafa Taşkın ile Hacettepe Tıp Kampüsü'nde Kütüphanecilik Bölümü'nü arıyor ve bulamıyorduk. En son "Kütüphane" yazan binaya girdik oradaki kütüphanecilere sorduk, onlar da "Kütüphanecilik Bölümü Beytepe'de, yaz dönemi olduğundan bu saatte kimseyi bulamazsınız siz yarın sabah gelin buradan servise binip gidebilirsiniz" dediler. Oradan çıkarak Türk Tarih Kurumu'nun önündeki Kızılay Sokak'tan Kızılay'a giderken Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'ni gördüm. Arkadaşım Mustafa Taşkın'a bizim bölümün burada da olduğunu söyledim. Mustafa da "madem öyle buraya da uğrayalım o zaman" dedi. İçeri girdik Kütüphanecilik Bölümü'nü bulduk, oradaki görevliye İstanbul'dan geldiğimi ve geçiş yapmak istediğimi söylediğimde o da bize Prof. Dr. Osman Ersoy hocayla görüşmemiz gerektiğini söyledi. Prof. Dr. Osman Ersoy hocanın odasına girdiğimizde, Prof. Dr. Osman Ersoy hoca bizleri ayakta karşıladı (Prof. Dr. Osman Ersoy hoca odasına kim girerse girsin ayakta karşılardı, Allah rahmet eylesin, hayatımda önemli yeri olan bir hocamdı). İçeriye girip durumu anlattığımızda elindeki kitabı bana uzatıp okumamı istedi. Okuduğu kitap Osmanlıca tarih kitabıydı. Kitabı okuduktan sonra Osmanlıca'yı nerede öğrendiğimi sordu. Ben de İstanbul'da öğrendiğimi söyledim. O da "ben seni buraya alırım" dedi. Gittiğimiz gün şansımıza Fakülte Yönetim Kurulu Toplantısı varmış. Prof. Dr. Osman Ersoy hoca Prof. Dr. Necmeddin Sefercioğlu hocayı çağırdı (o zamanlar Dr. Necmeddin Sefercioğlu idi). Benim Ankara'ya geçiş yapmak istediğimi söyleyerek ağzımdan dilekçe yazılmasını, dilekçenin de acil Fakülte Yönetim Kurulu'na gönderilmesini istedi. Prof. Dr. Osman Ersoy hoca Fakülte Yönetim Kurulu'nda olan Prof. Dr. Berin Yurdadoğ hocayı arayarak durumu izah etti ve dilekçenin Yönetim Kurulu'nda görüşülmesini rica etti. Bana da sonucun yarın belli olacağını ve öğlen saatlerinden sonra orada bulunmamı söyledi. Ertesi gün Prof. Dr. Osman Ersoy hoca kararı açıkladı. "Git İstanbul'a kaydını al gel" dedi. Böylece ben Hacettepe Üniversitesi'ne gitmeden Ankara Üniversitesi'ne geçiş yaptım. Hayatımdaki önemli dönüm noktalarından birisi de Prof. Dr. Osman Ersoy hocamla karşılaşmam olmuştur.

Öğrencilikte bir diğer deneyimim de şu; Ben DTCF'de ikinci sınıftan başladım. Bu tür geçişlerde karşılıklı kredi saydırması yapılıyordu, benimkini de yaptılar ben ona göre derslerimi aldım. İstanbul'daki derslerle burada uyuşmayanlar vardı ama hepsini saydırdılar diye biliyordum aradan üç yıl geçti, dördüncü yılın sonunda ben mezun olacağım ve o zaman da mezuniyetim bayrama denk geliyordu. Öğrenci İşleri'nden "Kredimin eksik olduğunu mezun olamayacağımı" söylediler. Danışmanım olan Uzman Çiğdem Türkan hocanın yanına gittim ve Öğrenci İşleri'nden mezun olamayacağımı söylediklerini söyledim. Uzman Çiğdem Türkan hoca da "Sen bayrama memleketine gitme bayram sonrası bunu takip edelim ve sen Haziran mezunu ol" dedi. Bir de bizim dönemimizde tezinizin Emily Dean ödülüne aday olması için Haziran mezunu olmanız gerekiyordu. Tezimi Prof. Dr. Necmeddin Sefercioğlu hoca ile yapmıştım ve tezimi Emily Dean Ödülü'ne aday göstereceğini söylediler. Eğer Haziran'da mezun olamazsam ödül de alamayacağım. Meğerse birinci sınıftaki ders sayma işlemlerini oradaki memur eksik yapmış, onun için de dört saat açığım çıkmış. Çiğdem Türkan hoca durumu kendi kayıtlarından bularak sorunu çözdü. Eksik dersin sayılabilmesi için Fakülte Yönetim Kurulu ile konuştu. Bayramda memleketime gidememiştim ve mezun olamayacağım diye çok korkmuştum. Haziranda mezun oldum ve Emily Dean İkincilik Ödülü'nü aldım.

Öğrenciliğimle ilgili bir şey daha söyleyeyim o zaman. Mezun oldum ve memlekete gittim. Ankara'ya iş bulmak için geri geleceğim, devlet sınav açınca gidersin diye babam kabul etmiyordu. Ben Ankara'ya gelme konusunda ısrar ederek geldim ama iş bulamıyorum, sınavlar açılmıyor, 12 Eylül dönemi öğrencisiyiz, 1982'de başladık ihtilal sonrası devlet uzun süre memur almadı ama çok sayıda devlet memuru alınacak söylentisi var tabii ben de bunları kaçırmak istemiyordum. Bir yerde birkaç ay çalıştım, çalıştığım yerde paramı düzenli alamadım bir sürü sıkıntı, tanıdıklarla falan idare ediyorum. Bu arada gazetede bir ilan gördüm Kültür ve Turizm Bakanlığı yazı yarışması açmış, yarışmanın adı da "Boş Zamanları Değerlendirmede Kitap ve Kütüphanelerin Rolü," ben oturdum buna bir yazı yazdım. Bu da benim yazdığım ilk makalemdir, Milli Kültür Dergisi'nde yayımlandı. Yazının 10 kopya teslim edilmesi gerekiyordu ve seyrek aralıkla istendiği için en az 15 sayfa, 15 sayfadan 10 kopya 150 sayfa falan yapıyor bunu çoğaltacak paramız yoktu fotokopiler de pahalı, yeni çıkmıştı. Tuncel Acar'a gittim dedim ki "ben bu yarışmaya müracaat edeceğim, ancak çoğaltamadım dedim" o da "yazıyı burada çoğaltalım" dedi. Tuncel Acar o zaman Kültür ve Turizm Bakanlığı'nda şube müdürü, daha sonra Milli Kütüphane Başkanlığı da yaptı. Yazıyı çoğalttık, yazıyı rumuzlu şekilde zarfladık ve Kültür ve Turizm Bakanlığı'na teslim ettik. O arada Kültür ve Turizm Bakanlığı kütüphaneci sınavı açtı ona girdim, aynı zamanda Maliye Bakanlığı da memur sınavı açmıştı, ona da girdim ve her ikisini de kazandım. Maliye Bakanlığı'nda işe başladım. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nı tercih etmedim çünkü Ankara'da kalmam gerekiyordu; Prof. Dr. Osman Ersoy hoca "Yüksek lisans yapmak ister misin? Kadro olduğunda da asistan olmak ister misin" dedi. O zaman liseden felsefe hocam Ali Osman Oğuz hocanın asistan olursun dediğini hatırladım. Maliye Bakanlığı'nda işe başlayalı bir hafta olmuştu ve yüksek lisansa da bu arada başlamıştım. Prof. Dr. Osman Ersoy hocanın yüksek lisans dersindeyiz, Prof. Dr. Osman Ersoy hoca, "seni tebrik ederim, hayırlı olsun, hiç aklıma gelmemişti senin ismin çıkınca çok mutlu oldum" dedi.

Ne dediğini anlayamadım ilk önce." Hocam sağ olun işe başladım" dedim. Prof. Dr. Osman Ersoy hoca da "Yok onu söylemiyorum. Sen bir yazı yarışmasına katılmadın mı? Senin ismin çıktı birinci oldun çok sevindim" dedi. Hayatımda yazdığım ilk yazıyla Türkiye Birinciliği aldım. O dönemde Kültür ve Turizm Bakanı Mesut Yılmaz'dan ödül aldım ve televizyonlar çekti, yayınladı bu benim için çok büyük bir teşvikti, bir taraftan asistan olmamı istediler, bir taraftan hayatımda ilk defa bir yazı yazdım ve ödül aldım. Dedim ki ben bu işi yapabilirim yani bir güven verdi, tabii Maliye Bakanlığı'nda çalışmaya başlayalı bir iki hafta olmuş. Kızılbey Vergi Dairesi'nde çalışıyorum Ankara Defterdarı Ahmet Ovalı, Kızılbey Vergi Dairesi'ne geldi, nereden mezun olduğumu, başka ne iş yaptığımı sordu. "Yüksek lisans yaptığımı" da söyledim. Vergi Dairesi Müdürü'ne "bütün yüksek lisans derslerine gitmesine izin vereceksiniz." dedi. Böylece ben tüm derslerime gittim. Öğrenciliğimin bitişi ve iş hayatına geçiş döneminde de böyle bir şey yaşadım.

4. Bilgi Topluluğu ve üniversitemizin bünyesinde bulunan diğer topluluklar hakkında düşünceleriniz nelerdir?

Ben bu tür toplulukların sizler için güzel bir deneyim olduğunu düşünüyorum. Yaptığınız çalışmalar gerçekten çok güzel. Ekip çalışmasını öğrenmeniz lazım. Öğrenciyken de bunu geliştirmenin yolları bu tür aktivitelerin içerisinde bulunmaktır. Siz burada toplumsal bir proje gerçekleştirmiş oluyorsunuz. Sorumluluk bilincinizin de geliştiğini düşünüyorum. Gelecek sizlerin yapacağı çalışmalarla şekillenecek. Size ve Prof. Dr. Oya Gürdal Tamdoğan hocaya çok teşekkür ediyorum.

5. "Bilgi merkezleri bilgiden fikre geçişi sağlayan köprülerdir" bu sözünüzden yola çıkarak bilgi merkezleri hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Bu sözü nereden, nasıl çıkardığımı bilmiyorum. Muhtemelen yine okuduğum kitaplardan yola çıkarak bilgi merkezlerine de farklı bir bakış açısı olabilir mi? diye düşünmüşümdür ve bunu yazılarımda da kullanmışımdır. En önemli bilgi edinme yeri bilgi kaynaklarının olduğu, baktığımızda da hem kolay hem de herhangi bir ücret ödemediğimiz bilgi merkezleridir. Biz buralarda bu bilgiyi edinirsek fikir sahibi olabiliriz. Buradaki temel felsefe bilgi sahibi olunmadan fikir sahibi olunmaz. Fikir sahibi olmak içinde bilgilenmek gerekir.

6. Belge Yönetimi ve Arşiv Sistemi (BEYAS) hakkında bizleri bilgilendirebilir misiniz?

BEYAS Koordinatörlüğü'nün kuruluşunda ayrı bir macera var. Türkiye'de belge yönetimi alanında çalışan ilk akademisyenim ve bu konuda tez yapan ilk hocayım. Fakat ben bunlarla uğraştıkça rahmetli Prof. Dr. Osman Ersoy'u anacağım, bana, "asistan kadrosu ilan edeceğim ancak arşiv alanında çalışacaksın" dedi. O dönemde arşivi bilen bir insan değilim. Yüksek lisansımı halk kütüphaneleri üzerine yaptım. Dolayısıyla doktorada ben yine halk kütüphaneleri üzerine çalışmayı düşünüyordum.

Hoca böyle dedi, benim hocayı kırma imkanım yoktu. "Hocam ben arşivi bilmiyorum "dedim. Hoca da bana "bilenler nasıl öğrendi sen de öğrenirsin" dedi. Ben de böylece arşiv alanında çalışmaya başladım. Asistanlığımda arşiv konusunda haftada 16 saat ders verdim. Arşivi bilmeden ders veren hocalardan biriyim. Akşam çalışıp ertesi gün öğrenciye not tuttururdum. Tabii zaman içerisinde arşivle ilgili uygulamalar geliştikçe, Ankara Üniversitesi'ne Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü arşivleriniz çok berbat, dosya planını uygulayamıyorsunuz diye rapor tutmuş. Rektörlükte çalışan birisi beni arayarak "hocam bize bir-iki günde bir dosya planı hazırlar mısınız" dedi. Ben de "Ankara Üniversitesi'nin dosya planını bir-iki günde hazırlayamayacağımı başka birilerini bulmaları gerektiğini" söyledim. 2007 yılında o dönemin Rektörü Prof. Dr. Nusret Aras benimle görüşmek istedi. O dönem yardımcı doçentim rektör hocanın benimle ne işi olur diye şaşırdım. Yanına gittim, bizim burada böyle bir sorun var, bana gelen söylentilere göre bunu ancak sen yapabilirmişsin dedi. Ne kadar sürede bu işi yapabileceğimi sordu. Hocam bu o kadar basit bir iş değil bunu projelendirmek lazım, üzerine çalışmak ve ekip oluşturmak lazım dedim. 2007 yılının Nisan'ında bana Ankara Üniversitesi'nde Belge Yönetimi ve Arşiv İşlerini düzenlemek üzere koordinatör olarak görevlendirildiniz, diye bir yazı geldi. TÜBİTAK'ın sosyal bilimler alanında proje desteklemeye başladığı bir dönemdi. Rektörlüğün bu işe ne kadar kaynak ayıracağını bilmediğimden TÜBİTAK'a proje yazmaya karar verdim. TÜBİTAK'a hayatımda ilk defa proje verdim o da kabul edildi. Bizim alanda TÜBİTAK'a proje veren ilk kişilerden biriyim. Bizim bölümde bir de Prof. Dr. Oya Gürdal Tamdoğan hoca yapmıştır. İlki BEYAS projesiydi, onu bitirdikten sonra e- BEYAS projesini yazdım onu da TÜBİTAK'a verdim o da kabul edildi. Tabii bütün bu projelerle Ankara Üniversitesi'nde arşivle ilgili analizleri yaptık ve uygulama alanına girmiş olduk. Rektör Prof. Dr. Nusret Aras hoca bana bu işi yapıp yapmayacağımı sorduğunda üniversiteden her türlü desteği verirseniz yaparım dedim. Benim merak ettiğim bir şey var; anlattıklarımın hayatta uygulanıp uygulanmayacağını test etmek, üniversiteyi bir laboratuvar olarak kullanmak isterim dedim. Rektör, tamam üniversite senin ancak Senato'da sunum yapman lazım dedi. Senato'da bu projeyi ve yapacağım çalışmayı anlattım. Senato'da Rektör Prof. Dr. Nusret Aras hoca, ben bu işi anlamam Fahrettin hoca ne diyorsa tüm dekanlar destek verecek dedi. Böyle bir destekle başladık analizler yaptık. Proje ekibinde Devlet Arşivleri'nden uzmanlar Mehmet Torunlar ve Selvet Saraç da var, onlarla çalışma yapıyoruz. O zamanlar bu işleri Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'ndeki odamdan yürütüyorum. Yer yok, işler büyümeye başladı; Rektörlükten mekân istedim. Tandoğan yerleşkesindeki Prof. Dr. Şevket Aziz Kansu binasında bir tane oda verdiler. Eleman istedim bir tane eleman verdiler. Daha sonra bir Şube Müdürü verdiler ikinci bir oda daha tahsis ettiler, büyümeye başladık. Bizi Prof. Dr. Şevket Aziz Kansu binasından çıkarıp Gölbaşı yerleşkesine gönderdiler. Antalya'da bir eğitimdeyim, o zamanın genel sekreteri arayıp: "Hocam size ayırdığımız odaları sizden alıyoruz, aynı binanın alt katına, bodrum katına siz iner misiniz?" dedi. Telefonda genel sekretere: "Ben kafamı kaldırdığımda dışarıyı görmediğim yerde çalışmam, arşivler bodrum katta olmamalıdır. Onun için ben bu işi bırakıyorum" dedim. Tabii oradan çıkaramadılar. Rektörlük Gölbaşı'ndaki I Blok'un bodrum katında arşiv kuralım dedi. Orayı inceledim, maliyet hesaplarını çıkarttım, Yapı İşleri Daire Başkanlığı ile görüştüm. "Arşivi yeryüzünde istiyorum, yeraltında arşiv istemiyorum" dedim. Yapı İşleri Koordinatörü Prof. Dr. Köksal Demir hocayla konuştum burada arşiv iyi olmaz, arazi var, burada bir yere ayrı arşiv binası yapalım dedim. İlk önce sıcak bakmadılar. Prof. Dr. Köksal Demir hocayla birlikte orayı dönüştürmekle yeni bir binanın aynı paraya geldiğini ikna edebiliriz diye konuştuk.

Bir mimar bulduk burayı projelendirdik. Prof. Dr. Köksal Demir hocayla birlikte rektör hocayı ikna ettik ve bu binayı yaptırdık. BEYAS binasının tasarımı bize ait. Binanın tek katlı olması maliyetle ilgili bir sorun, böylesi daha uygun oldu. Bu binanın bir özelliği var; bodrum katı yoktur. Bodrum katı koydurmadım çünkü arşivleri hep bodrum katına atıyorlar, ben buraya bodrum katı koydursaydım buraya başka birimler gelecekti ve arşivcileri bodrum kata atacaklardı. Bu binanın başka bir özelliği daha vardır. İçerisinde FKM (Felaketten Kurtarma Merkezi) yani veri merkezi vardır. Burayı kurmadaki amaçlarımdan biri teoriyle uygulamayı birleştirmekti. ''Arşivler yeryüzünde olmalıdır, arşivciler yeryüzünde çalışmalıdır.'' Buranın temel sloganı budur.

7. Ankara Üniversitesi Bilgi Yönetim Sistemleri Belgelendirme Merkezini (BİL-BEM) kurma amacınız nedir?

Yine teoriyle uygulamayı birleştirme bağlamında düşünülen bir girişim. Bilgi sistemlerinde standartlaşmayı sağlama noktasına gidiyoruz. Ankara Üniversitesi BEYAS Koordinatörlüğü olarak TSE ile işbirliği protokolümüz var. Özellikle EBYS'lerin (Elektronik Belge Sistemleri) denetlenmesine yönelik iş protokolümüz var. Bu işbirliği çerçevesinde TSE ile eğitim programları ve denetleme programları yapacağız. Bilgi sistemlerinin kullanımında kurum kuruluşlara yetkinlik kazandırmak, uygulama alanı ile ilişkileri canlı tutma kapsamında yaptık. BEYAS Koordinatörlüğü idari bir birim; burası daha akademik bir birim. BİL-BEM diğer kurum ve kuruluşlara danışmanlık hizmeti de vermesi için kurduğumuz bir yer.

8. 2010 yılında hazırladığınız üniversitelerde Elektronik Belge Yönetimi ve Arşivleme Sisteme Geçiş Süreci Modellemesi Projesini (E-BEYAS-M) yürütürken hangi kurumlardan destek aldınız ve bu süreçte neler yaşadınız?

Bu da az önce söylediğim gibi ikinci TÜBİTAK projesiydi. Bu araştırma projesini TÜBİTAK'a verirken yine Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü'nden iki uzman arkadaşımız Mehmet Torunlar ve Selvet Saraç vardı. Devlet Arşivleri, personel desteği verdi. Ankara Üniversitesi zaten yürüten kurumdu, TÜBİTAK'tan da desteğimiz vardı. Benim yaptığım proje ile ortaya koyduğum modeli uygulamaya koymaktı. Ankara Üniversitesi modeli uygulamaya koymayı kabul etti. Ben sadece TÜBİTAK projesi yapmış olsaydım mevcut kitaplar çıkarılırdı fakat bunları göstereceğim model ortada olmazdı. Hem BEYAS hem e-BEYAS projesini uygulamaya koyan kurum, Ankara Üniversitesidir. Ankara Üniversitesi Rektörleri bu konuda beni ve çalışmalarımı destekledi. Bu modelin hayata geçirilmesi ciddi yatırımlar gerektiriyordu. BEYAS binası için anahtar teslim, iç donanımı falan da eklersek ciddi yatırımlar yapıldı. Bu yatırım Ankara Üniversitesi'nin öz kaynaklarıyla yapılmıştır. En büyük destek Ankara Üniversitesi'nindir. TÜRKSAT'la işbirliği protokolü çerçevesinde e-BEYAS'ı geliştirdik ve uygulamaya aldık. Şimdi Ankara Üniversitesi yazışmalarını elektronik ortamda yapan ve bu alanda öncü bir üniversitedir.

9. Ankara Üniversitesi e-BEYAS uygulaması ve kamuda kullanılan EBYS'lerin geleceği hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?

Şu anda yapılan çalışmalara göre tüm kurumların, EBYS sistemlerine geçmesini devlet öngörüyor. EBYS bilgi sistemlerini kurumlar geliştirmek zorunda. e- Devlet için bu çok önemli. e-Devlet'in olabilmesi için e-kurumun olması lazım, e-kurum dediğimizde de kurumun tüm işlerinin bilgi sistemleriyle yapılması gerekiyor. Burada EBYS'ler lokomotif görevi görüyor. Çünkü resmi yazışmaları buradan yürütüyoruz, yönetimin ayrılmaz parçası. Dolayısıyla kurumları geleceğe taşıyacak bir sistem. Yani kurumların geleceği açısından çok çok önemli ve kurumsal bilgi sistemlerinin omurgasını oluşturan bir sistemdir. Diğer sistemler bu sistemlerle entegre çalışmak zorundadır. Devletin bu konuda ciddi yaptırımlar getireceğini söyleyebilirim.

10. Sizce kurumsal belleklerin bütünlüğünün sağlanması için geriye dönük arşiv belgelerini elektronik ortama aktarmada kurumlar ne kadar başarılılar ayrıca sizin kurumsal belleklerin geleceği hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?

Burada geriye dönük belgeler dediğimizde bir taraftan kurumları elektronik sisteme geçirirken, özellikle EBYS anlamında geçmişle bağı da koparmaya başlıyorsunuz. Kurumun geçmiş belleğini de dijitalleştirmeniz gerekiyor. Fakat burada çok ciddi olmanız gerekir. Ön çalışması yapılmadan ayrıştırma, tasnif, indeksleme yani bizim alanımızı doğrudan ilgilendiriyor; erişim yöntemleri belirlenmeden belgeler dijitalleştirilirse dijital çöplük oluşur. Dolayısıyla bizim bu kapsamda geriye dönük belgelerin elektronik ortama aktarılması konusunda Türkiye başarısızdır. Türkiye'nin başarısız olmasının sebebi; bu işi rastgele yapmasıdır. Bu işin belge yönetimi ve arşiv disiplinin öngördüğü yöntem ve tekniklere göre yapılması konusunda yaptırımlara ihtiyaç olduğunu düşünüyorum. Aksi takdirde kurumsal belleklerin yok olacağını düşünüyorum. Mutlaka geriye dönük belgelerin dijitalleştirilmesi gerekiyor. Bir de arşiv dediğimizde sadece kurumların idari süreçlerinde ürettiği belgeleri anlamamamız gerekiyor. Bunun yanında fotoğraflar, ses kayıtları, görüntü kayıtları bunlar kurumsal belleğin önemli parçasıdır. Türkiye'de arşiv denildiğinde sadece oluşan klasörler, idari belgeler anlaşılıyor. Bunun ötesine geçilmesi gerekiyor. Bir bütün olarak kurumsal belleği oluşturan arşiv belgeleri ve materyalleri de dijital ortama taşımak zorundayız. Ankara Üniversitesi bu konuda da çalışma yapmaktadır. Üniversiteler için e-Arşiv modeli çıkaracağız.

11. e-Devlet ve e-İmza hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?

e-Devlet geleceğin vazgeçilmez sistemidir. Yani devletler elektronik ortamda hizmet vermek zorundadır. Türkiye'de de e-Devlet portaline baktığımızda her geçen gün hizmetin arttığını görüyoruz. İyi bir e-Devlet için iyi bir e-kurum olması gerekiyor. Yani kurumların kendi e-Sistemlerini oluşturması gerekiyor. Ulusal nitelikte bilgi ve veri barındıran kurumların bu verilerini diğer kurumlarla da paylaşmaları gerekiyor. e-Devletin geleceği önemlidir. Burada da bilgi sistemleri ön plana çıkacaktır. Şu anda güvenli bir e-imza kullanıyoruz fakat her sistem için tek başına e-imzanın yeterli olduğunu düşünmüyorum. Biyometrik veri içeren e-imzaların kullanımının da önemli olduğunu düşünüyorum. Bana göre bazı sistemler için tek bir doğrulama yeterli değil. E-imzada da çapraz doğrulama sistemlerinin kurulması gerekir. Çapraz doğrulamalı biyometrik veri içeren e-imzalar gelecek için önem taşıyacak diye düşünüyorum.

12. Sizce gelecekte basılı kaynaklar önemini korumaya devam edecek mi yoksa her şey elektronik ortama mı aktarılacak?

Hiçbir şey kısa sürede dönüşmez. Mesela M.Ö yaklaşık dört bin yıl bilgiyi kaydetmek için insanlığın kullandığı ortam kil tablettir. Yani ondan sonra parşömen, deriden yapılmış şeyler peşinden papirüsler geliyor, peşinden kağıt geliyor peşinden disketler, beta kasetler geliyor. Bunlar daha hızlı değişti ama bu süreçte kil tabletten papirüse geçilirken hem kil tablet hem papirüs kullanıldı. Papirüsten parşömene geçilirken beraber kullanıldı. Bugün kağıdı hala kullanıyoruz, arada bir takım teknik kayıt ortamları geldi ama özelliğini yitirdi. Elektronik bu konuda direnç gösteriyor. Gelecekte elektronik ortamda bilgilerin ağırlıklı olarak tutulacağı görünüyor. Kağıt ortamlar bir anda bıçak gibi kesilmeyecek. Gelecek tamamen elektronik diye düşünüyorum. Teknoloji daha hızlı ilerleyecek, kağıtları da muhtemelen müzelerde göreceğiz. Teknolojiyle birlikte bir takım ortamlardan bahsederken yazmayı unutacağımızı düşünüyorum. Teknolojiyle birlikte insanlar kalemle yazmayacak, konuşacak metne dökülecek. Yazan insan kalmayacak konuşmayı ve okumayı bilen insanlar olacak.

13. Meslektaşlarınıza ve öğrencilerinize verebileceğiniz tavsiyeler nelerdir?

Bazı şeylerde sabırlı olmak ve çalışmak, bunun çok önemli olduğunu düşünüyorum. Bizim öğrenciliğimizde de öyleydi. Bir şeyi yönetebilmek için yapılan işin ne olduğunu öğrenmek bu anlamda baktığımızda öğrencinin de kendini yetiştirmesi çok önemli. Eğitim size her şeyi vermez, eğitim sadece temeli verir, bundan sonrası öğrencinin kendini yetiştirmesine bağlıdır. Mutlaka bir şey olursunuz, bunun için sabırlı olmak ve kendini yetiştirmek yani sadece derslerde öğrenilenle kalmamak gerekir. Bir şeyleri değiştirmek istiyorsanız önce kendinizi değiştirin. Yine öğrencilik dönemindeki arkadaşlıklar çok önemli. Elbette öğrencilik dönemindeki arkadaşlığı iş hayatında ekip çalışmalarında da yapabilmek çok önemlidir. Öyle bir noktaya geliyoruz ki öğrenciyken çok iyi arkadaşken, iş hayatına girdiğimizde rakip durumuna düşebiliyoruz. Evet rekabet güzeldir ama bunun dozunu ayarlamak gerekir.

Bir de çağımız ekip çalışması çağıdır, tek başına başarı sağlamak çok zor bazı şeyleri beraber yapmak onun için de proje bazlı çalışmak ve farklı disiplinlerde ilişki kurmak bizim alanımız için çok önemli ve her geçen gün de önemini artırmaya devam ediyor. Dolayısıyla farklı disiplinlerde kitaplar okumanın, diğer disiplinlerle bağlantı kurmanın bu anlamda çok önemli olduğunu belirtmekte yarar görüyorum. Alanınızı farklı disiplinlerle ilişkilendirin, bu size daha geniş bakış açısı kazandıracaktır. Güven önemli, mezun olduktan sonra çalıştığınız kurumlarda, yaptığınız işleri dürüstlükle yapıp, işin kolayına kaçmadan bir şeyleri öğrenerek yaparsanız güven ortamı sağlarsınız, güven sağladınız zaman da insanlar size destek olurlar.

Biraz da kişisel sorulara gelelim.

14. En sevdiğiniz yazar ve kitap nedir?

Bir yazar ya da bir kitap söyleyemem. Ben üç dört kitabı birden bölüm bölüm okuyorum, düz roman pek okumuyorum, genellikle inceleme kitapları, yarı popüler kitaplar ve farklı disiplinlerden de kitap incelemeyi ve okumayı tercih ediyorum. Dönem dönem farklı konulara yöneliyorum. Güncel ya da öne çıkan konular doğrultusunda hareket ediyorum, belki bu yaşımın gereği, belki de yaptığım işin gereğidir. Bir dönem kültürel bellek, kimlik mekanları, bilginin arkeolojisi, yerel bilgi gibi kitapları inceleyip okudum. Bir dönem küreselleşme ve uluslararası politikalar, diplomasi ilgimi çekti. Şu an da yapay zeka, robotlar ve sanayi 4.0 üzerine yayınları inceliyorum. Bu kapsamda Roger Penrose dikkatimi çekenler arasında: Zaman Döngüleri, Zihnin Gölgeleri, Geleceğin Yolları, Bilgisayar ve Zeka, Kralın Yeni Aklı incelemeye ve okumaya değer çalışmalar. Bunları çalıştığım alanlarla ilişkilendirmeye çalışıyorum. Yapay zeka çalışmalarının Belge ve Bilgi Yönetimi ile ilişkisi ne olabilir, nasıl projeler yapılabilir üzerinde duruyorum.

15. Sizi motive eden hayatınızı ona göre şekillendirdiğiniz bir hikaye veya söz var mı?

Ben rutin çalışmayı seven birisi değilim, rutin işlerden sıkılıyorum, yeni şeyler yapmayı, bir şeyleri yeniden kurmayı seviyorum. Rutinin dışında olmam gerekiyor böyle bir özelliğim var. “Artık her şey yapılmış biz de bu düzenin içerisinde gidelim” gibi düşünceler bana biraz ters geliyor. Mutlaka yeni bir şeyler bulunabilir mantığı bende ön planda. Benim aslında bu konudaki temel felsefem; değişim ve dönüşümün olmadığı dönem yoktur. Değişim ve dönüşümü yönetemeyenler vardır.

Prof. Dr. Sayın Fahrettin Özdemirci hocamıza katkılarından dolayı teşekkür ederiz.